

TASVIRIY SAN'AT VA DIZAYN YO'NALISHA MILLIY O'QUV DASTURINI AMALIYOTGA JORIY ETISHNING ASOSIY XUSUSIYATLARI HAQIDA

Mirzayeva Suluv Oltiboy qizi

*Buxoro innovatsiyalar universiteti, 1-kurs. Yo'nalishi: Pedagogika
nazariyasi va tarixi, faoliyat turlari bo'yicha.*

Annotatsiya: Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'quvchilarda fanga oid kompetensiyalar bilan birgalikda tayanch kompetensiyalar shakllantirilishi belgilangan. Bunga ko'ra, amaliy o'quv predmetlari bloki-modulini o'qitish jarayonida o'quvchilarda quyidagi tayanch kompetensiyalar shakllantirilib boriladi. Amaliy fanlar bloki yo'nalishidagi fanlar orqali o'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni shakllantirish, ular o'zlashtirgan bilimlari asosida egallagan ko'nikma va malakalarini turli vaziyatlarda qo'llay olishga qaratilishi maqsadga muvofiqdir.

Kalit so'zlar: dastur, umumiy o'rta ta'lim, kompetensiya, ta'lim va tarbiya, pedagogika, psixologiya, uzviylik, uzluksizlik, pedagogik texnologiya.

ОБ ОСНОВНЫХ ОСОБЕННОСТЯХ ВНЕДРЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ УЧЕБНОЙ ПРОГРАММЫ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫМ ИСКУССТВАМ И ДИЗАЙНУ

Мирзаева Сулув Олтибой кизи

Бухарский инновационный университет. 1 курс магистратуры по теории и истории педагогики.

Аннотация: В системе общего среднего образования предусмотрено формирование базовых компетенций наряду с предметными компетенциями. Соответственно, в процессе обучения по практическому предметному блоку-модулю у учащихся формируются базовые компетенции. Целесообразно

сосредоточить внимание на способности учащихся применять приобретенные знания, навыки и квалификации в различных ситуациях.

Ключевые слова: программа, общее среднее образование, компетенция, воспитание и образование, педагогика, психология, согласованность, преемственность, педагогическая технология.

ON THE MAIN FEATURES OF IMPLEMENTING THE NATIONAL CURRICULUM FOR THE FINE ARTS AND DESIGN DIRECTION

Mirzayeva Suluv Oltiboy qizi

Bukhara Innovation University. 1st year Master's degree in Theory and History of Pedagogy

Abstract. *In the system of general secondary education, students are expected to form basic competences alongside subject-specific competences. Accordingly, during the teaching of the practical subject block-module, students will develop the following basic competences. It is advisable to focus on the ability of students to apply acquired knowledge, skills, and qualifications in different situations.*

Key words: *program, general secondary education, competence, upbringing and education, pedagogy, psychology, consistency, continuity, pedagogical technology.*

Umumiy o'rta ta'lim tizimida o'quvchilarda fanga oid kompetensiyalar bilan birgalikda tayanch kompetensiyalar shakllantirilishi belgilangan. Amaliy fanlar bloki yo'nalishidagi fanlar orqali o'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni shakllantirish, ular o'zlashtirgan bilimlari asosida egallagan ko'nikma va malakalarini turli vaziyatlarda qo'llay olishga qaratilishi maqsadga muvofiqdir.

Jumladan:

- Kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishda davlat tili va xorijiy tillarni o'zlashtirish, mustaqil va ijodiy fikrlash, amaliy mashg'ulotlarni hamkorlikda bajarish, ijodiy loyiha ishlarini amalga oshirish, yozma va og'zaki ravon bayon etish, amaliy fanlarga oid atamalarni to'g'ri talaffuz qilish va izohlash, erkin muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirish zarur.

- Axborot bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirishda zamonaviy axborot-telekommunikatsiya vositalaridan muntazam foydalanish, turli manbalardan axborot izlash, tahlil qilish va axborot xavfsizligiga rioya qilish muhimdir.

- O'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasida umuminsoniy fazilatlar, Vatanni sevish, huquqiy va iqtisodiy bilimlarga ega bo'lish, yangiliklarga intilish, nazariy bilimlar asosida mustaqil qaror qabul qilish, jamiyatdagi innovatsion o'zgarishlardan xabardor bo'lish va ulardan kundalik hayotda foydalanish ko'nikmalari shakllantiriladi.

- Ijtimoiy-emotsional va fuqarolik kompetensiyasida fuqarolik burchi, ijtimoiy va siyosiy rivojlanish, ekologik muammolar, badiiy va san'at asarlarini tushunish hamda ularni asrashda tashkilotchilik xislatlari rivojlantiriladi.

Tasviriy san'at fanini o'qitishning asosiy tamoyillari:

- aniq maqsadga yo'naltirilganlik;
- ilmiylik;
- pedagogik va texnologik shart-sharoitning ta'minlanganligi;
- uzviylik va uzluksizlik;
- individual yondashuv;
- ijobiy fazilatlariga tayanish;
- jarayonning dinamik xususiyatga egaligi;
- yosh, pedagogik-psixologik, milliy va shaxsiy xususiyatlarni inobatga olish;
- ta'lim va tarbiya birligi;
- yaxlit yondashuv;
- pedagogik hamkorlik.

STEAM ta'limini joriy etish orqali maktab o'quvchilarining fanlar integratsiyasiga qurilgan savodxonlik darajasini oshirish Tasviriy san'at fanining o'quvchilar faoliyati natijalariga qo'yiladigan talablar

Estetik madaniyat va ijodkorlik kompetensiyasi:

- Go'zallik va san'atni idrok etish;

- Mustaqil ishlashda ijodiy yondashuv va kreativ fikrlash;
- Yakka va jamoa bilan hamkorlikda ijodiy faoliyat yuritish;
- Faoliyatni to'g'ri rejalashtirish, erishilgan natijani tanqidiy baholash va o'z mehnatidan zavqlanish;
- Muammolar yechimiga muqobil yondashish va to'g'ri qaror qabul qilish;
- Mehnatsevarlik, mas'uliyatlilik hamda ishchanlik, faollik sifatlarini shakllantirish;
- Mantiqiy fikrlash va g'oyalarni amaliyotga tadbiq etish ko'nikmalarini rivojlantirish.

O'z-o'zini rivojlantirish va asrash kompetensiyasi:

- Jismoniy mashqlarning inson salomatligi uchun ahamiyatini bilish va qo'llash;
- Mantiqiy fikrlashni rivojlantiradigan o'yinlar orqali intellektni rivojlantirish;
- Jismoniy sifatlarni mustaqil ravishda rivojlantirish;
- Sog'lom turmush tarziga rioya qilish.

Amaliy faoliyatni rivojlantirish kompetensiyasi:

- O'z imkoniyatlarini to'g'ri baholash, faoliyatni oqilona rejalashtirish;
- Muammoni yechishda mavjud resurslardan samarali foydalanish;
- Faoliyatning barqarorligi va farovonligini ta'minlash;
- Faoliyatni tanqidiy baholash va uni yaxshilash uchun o'z ustida ishlash;
- Faoliyatni texnik va texnologik taraqqiyot o'zgarishlariga moslashtirish;
- Jamoada hamkorlikda ishlash;
- Kasb va faoliyat yo'nalishini ongli hamda mustaqil ravishda tanlash;
- Amaliy ko'nikmalarni o'zi va jamiyatni barqaror rivojlantirishga safarbar qilish.

Tasviriy san'at fanining dasturiy-metodik ta'minotiga qo'yiladigan talablar

- Amaliy ahamiyatga ega mavzular o'quvchilarda bilim, amaliy ko'nikmalar va ijtimoiy-emotsional fazilatlarni shakllantirishga yo'naltirilgan bo'lishi;
- O'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlariga mos tarzda rivojlantirilishi;
- Zaruriy bilimlarni shakllantirish bilan birga tayanch kompetensiyalar va shaxsiy fazilatlarni tarkib toptirish;
- Mashg'ulotlarni ilg'or metodikalarga asoslangan holda tashkil etish;
- Maktab, oila, ijtimoiy institutlar va madaniy muassasalarning hamkorlikdagi faoliyatini yo'lga qo'yish;
- O'quv faoliyati natijalarini integral diagnostika qilish;
- Milliy pedagogik merosdan samarali foydalanish va innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash;
- Hamkorlik pedagogikasidan foydalanish;
- O'quvchilar faoliyatini baholash, tahlil qilish va prognozlash;
- O'quvchilarning individual xususiyatlari, yoshi, bilim darajasi, dunyoqarashi, qiziqishlari, qobiliyatlari, motivatsiyasi va ruhiy holatini hisobga olish;
- Kreativ va ilg'or pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali natijaviylikka erishish.

Tasviriy san'at fanining darsliklariga qo'yiladigan talablar

- Har bir paragrafda mavzuga mos matn, illyustratsiyalar, savollar, topshiriqlar va mashqlar bo'lishi;
- Savollar bilimlarni rivojlantirishi va mavjud tajribaga asoslanishi;
- Mustaqil ijodiy va amaliy topshiriqlar taqdim etilishi;
- Fotosurat, rasm, chizma, jadval va boshqa illyustratsiyalarga mos savol-topshiriqlar izohlar bilan berilishi;

- O'quv topshiriqlarining mazmuni, bajarish tartibi va kutiladigan natijasi aniq bo'lishi;
- Matn sarlavhalari, asosiy fikrlar va tushunchalar ajratib ko'rsatilishi;
- Uy vazifasi bo'yicha tushuntirishlar berilishi;
- Qo'shimcha ma'lumot olish uchun manbalar ro'yxati taqdim etilishi;
- Raqamli texnologiyalarga asoslangan elektron ta'lim resurslari va mobil ilova ishlab chiqilishi;
- Izohli lug'at (glossariy) mavjud bo'lishi.

Tasviriy san'at fanining o'qitish konsepsiyasi

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti maslahatchisi A. Abduvaxitovning 2020-yil 17-fevraldagi 08-547-son topshirig'i ijrosi bo'yicha ishlab chiqilgan.

Konsepsiya umumiy o'rta ta'lim muassasalarida tasviriy san'at fanini o'qitishning nazariy tizimlarini, asosiy tamoyillarini, dolzarb masalalar yechimining maqsad va vazifalarini hamda ta'lim muassasalarida mazkur fanlarni o'qitishning asosiy yo'nalishlarini belgilab beradi. Jumladan:

- Uzviylik va uzluksizlikni ta'minlash;
- O'quvchilarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash;
- Vatanparvarlik, insonparvarlik, umummadaniy kompetensiyalarni shakllantirish;
- San'at va madaniyatga qiziqtirish orqali axloqiy-estetik va jismoniy sifatlarni rivojlantirish.
- o'quvchilarda san'atni sevish, estetik madaniyatni shakllantirish, madaniy meros va milliy qadriyatlarga chuqur hurmat hissini tarbiyalash
- o'quvchilarda mehnatsevarlik, ijodkorlik, tejamkorlik, tashabbuskorlik va tadbirkorlik sifatlarini tarkib toptirish
- o'quvchilarda mustaqil, ijodiy va innovatsion fikrlashni shakllantirish, o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatini tarkib toptirish

O'zbekistonda san'at, ma'naviy, estetik va badiiy an'analarni avloddan-avlodlarga yetkazish, san'at asarlarini idrok etishga o'rgatish orqali badiiy

madaniyatni rivojlanishi, jismoniy, ma'naviy-intellektual salomatligini asrash, jismoniy salomatligini mustahkamlash, o'quvchilarda sog'lom dunyoqarashni shakllantirish asosiy vazifalardan hisoblanadi. Tasviriy san'at fanning o'quvchilarda xotira, diqqat, tasavvur, harakatlar koordinatsiyasi kabi psixologik faoliyatlarni shakllantirish bilan birga badiiy va estetik did hamda jismoniy sifatlarni rivojlantirishga yo'naltiriladi[3].

Ushbu fanlarni o'qitishda uzviylik va uzluksizlikni ta'minlash orqali o'quvchilarda madaniyat, qadriyatlarga asoslangan ijodiy va shaxsiy fazilatlar shakllantiriladi.

- darsliklarda o'quv materiallarini o'zlashtirishda o'quvchilarda bilishga qiziqish, ishtiyoq va xoxishni hosil qiladigan o'yin va mashqlar, art- texnologiyalarni aks ettirish

- o'quvchilarni o'zaro hamkorlikda ishlash, mazkur fan bo'yicha mashg'ulotlarni shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillariga asoslanib o'qitishni takomillashtirish

- mazkur fanlarni o'qitishda ilg'or xorijiy, jumladan, Germaniya, Janubiy Koreya, Yaponiya kabi Osiyoning rivojlangan davlatlari tajribalarini hisobga olish

- mazkur fanni o'qitishda ko'proq amaliyotga shuningdek, badiiy-estetik va ma'naviy-axloqiy fazilatlar qadriyat sifatida anglanishiga e'tibor qaratish

- o'quv dasturlari va darsliklar mazmunida tizimlilik, uzviylik va uzluksizlik tamoyillariga rioya etish, mavzularda ketma-ketlik va izchillikni inobatga olish

- mavzularni o'zlashtirish shaxs rivojining kognitiv (bilish) sohasiga yo'naltirilganligi bilan birga, kreativlik, ijtimoiy-emotsional va shaxsiy fazilatlarini rivojlantirishga e'tibor qaratish

- mazkur fanlarda o'qitiladigan mavzularni fanlar va mavzulararo integratsiyasiga e'tibor qaratish

- darsliklarda o'quvchilarni faollashtirishga doir savol va o'quv topshiriqlari berilishi bilan birga, refleksiv, o'zini o'zi rivojlantirish va baholash

ta'lim texnologiyalari, badiiy-estetik tahlilga asoslangan o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatiga mos tashxis vositalaridan samarali foydalanish

- mavzularni izchillikda tizimlashtirish va juda ilmiy atamalar ko'p qo'llanilishini soddalashtirish zarur

Konsepsiyani amalga oshirish mexanizmi. Vazirlik va idoralar, muassasalar, davlat hamda nodavlat korxona va tashkilotlar, fuqarolik jamiyati institutlari, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi fuqarolari Tasviriy san'at fanining konsepsiyasini amalga oshirish tizimini tashkil etadi.

Konsepsiyani amalga oshirish mexanizmi quyidagi asosiy chora-tadbirlarni nazarda tutadi:

- ta'lim-tarbiya, targ'ibot va tashviqot ishlarini mamlakatimizdagi keng qamrovli islohotlar talablari darajasiga ko'tarish

- Tasviriy san'at fanini o'qitish bo'yicha o'qituvchilarning kasbiy mahorat va shaxsiy fazilatlarini, pedagogik madaniyatini oshirish, o'quvchilarda badiiy-estetik, ma'naviy-axloqiy tarbiya va jismoniy komillika intilish sifatlarini tarkib toptirishni barchaning vazifasiga aylantirish

- O'quv-tarbiya jarayonini jahon tajribasida sinovdan o'tgan samarali pedagogik texnologiyalar va o'qitish metodikasi asosida muntazam takomillashtirib borish

- O'quv-tarbiya mazmunini real hayot, yoshlarning qiziqishlari va qobiliyatlari bilan bog'lash, ta'lim va tarbiyaning ilg'or pedagogik texnologiyalarini joriy qilish, o'quvchilar qobiliyatlarini rivojlantirish va rag'batlantirish bo'yicha tizimli ishlarni amalga oshirish

- ota-onalar, jamoatchilikning mamlakatimizda amalga oshirilayotgan davlat dasturlari va o'quvchilarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo'yicha 5 ta muhim tashabbus yo'nalishlari bilan uyg'unlikda olib borish

- ijodiy ishlar samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi chellenjlar, qo'shiqlar va madaniy-ma'rifiy animatsiyalar, bukletlarni yaratish

- mazkur fanlarni o'qitishdagi muammolarni bartaraf etish, o'qitishni takomillashtirish masalalarini hal qilish maqsadida mamlakatimiz va xorijiy davlatlarning yetakchi olimlarini taklif etgan holda respublika va xalqaro konferensiyalar, forum va seminarlar o'tkazish
- o'quv-tarbiya jarayonining muntazam ilmiy-pedagogik monitoringini olib borish va bunda IT texnologiyalaridan samarali foydalanish
- ota-onalar, pedagoglar, bolalar, yoshlar uchun turli rasmlar bilan bezatilgan yorqin, rang-barang qo'llanmalar, multimedia mahsulotlar kabi didaktik materiallar turkumini yaratish

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Мирзиёев Ш.М. О стратегии развития нового узбекистана на 2022 — 2026 годы. Указ Президента Республики Узбекистан, от 28.01.2022 г. № УП-60
2. Постановление президента республики Узбекистан о мерах по повышению качества образования и развитию научных исследований в области математики. г. Ташкент, 7 мая 2020 г., № ПП-4708
3. Об утверждении национальной программы по развитию народного образования в 2022 — 2026 годах. Указ Президента Республики Узбекистан, от 11.05.2022 г. № УП-134. <https://lex.uz/ru/docs/6008668>
4. Djumayev M.I. The development of mathematical abilities in younger students. Science And Innovation International Scientific Journal Volume 2 Issue 1 January 2023 Uif-2022: 8.2 | Issn: 2181-3337 | Scientists.Uz/ 424-434 <https://scientists.uz/uploads/journal/202301C.pdf>
5. Djumayev M.I Formation of mathematical competence in future primary school teachers in the. Educational process science and innovation international scientific journal volume 2 issue 3 march 2023 uif-2022: 8.2 | issn: 2181-3337 | scientists.uz 165-173 <https://scientists.uz/uploads/journal/202303A.pdf>
6. Djumayev M.I The transformation of the english language's variants in contemporary great Britain. Educational process science and innovation international

scientific journal volume 2 Issue 4 April 2023 Uif-2022: 8.2 | Issn: 2181-3337 |
Scientists.Uz 19-27 <https://doi.org/10.5281/zenodo.7818607>

7. Djumaev M.I. (2023) Some Considerations of Teaching Mathematics Inuzbek Primary School. Journal of Mathematical & Computer Applications. SRC/JMCA-123. *J Mathe & Comp Appli*, 2023 Volume 2(2): 1-5 ISSN: 2754-6705
<https://in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/43777>

8. Джумаев М.И. Перспективы совершенствования преподавания математики в школе, колледже и вузе Республики Узбекистан. Ямало.Нанецк Россия «Профессиональное образование арктических регионов» № 1, МАПТ, 2023. № 6(147) 3-6 ст <https://arctic-journal.ru/index.php/prof>